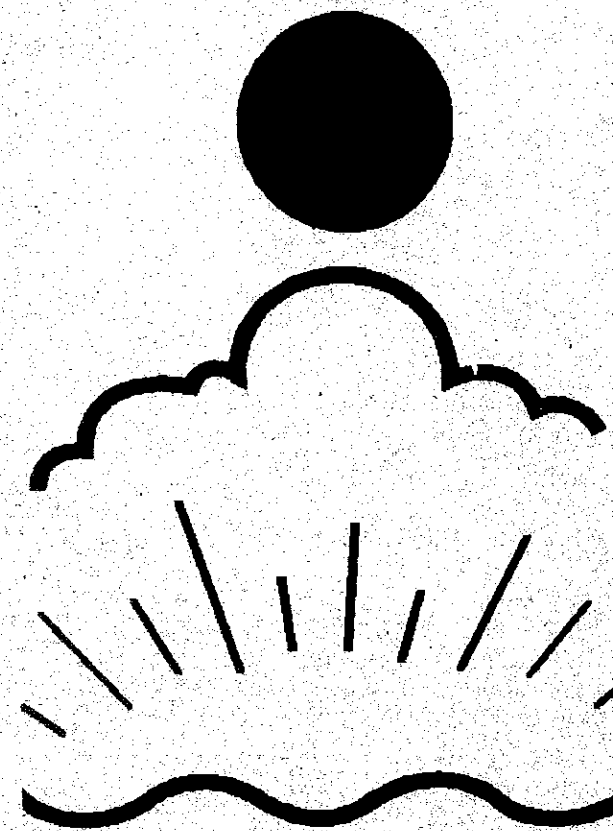

NATUUR-EN MILIEUVERENIGING

GEMEENTE HEUSDEN

"NATUURLIJK"

september 2004

HET BESTUUR

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING GEMEENTE HEUSDEN

POSTBUS 174

5150 AD DRUNEN

Contributie minimaal € 11, -- per jaar.
Postbanknr. 5377889 t.n.v. Penningmeester
Natuur- en Milieuvereniging Gemeente Heusden,
Sweelinckstraat 100, 5151 PA Drunen.

SAMENSTELLING BESTUUR

Voorzitter: George Rouhof
Newtonlaan 41
5252 CH Vlijmen tel. 073-5112022

Secretaris: Joke Rijk
Vennestraat 33
5151 CA Drunen tel. 0416-379476

Penningmeester: Freerk Vos
Sweelinckstraat 100
5151 PA Drunen tel. 0416-375891

Leden: Marian van der Linden - Botter
Marijnenlaan 14
5251 SC Vlijmen tel. 073-5117393

Joost van Balkom
Vermeerplantsoen 145
5151 WS Drunen tel. 0416-376202

Cock de Moel - van Engelen
Dr. Schaepmanstraat 7
5151 CH Drunen tel. 0416-379128

Website: www.natuurenmilieuheusden.nl

INHOUDSOPGAVE

---

1. Het bestuur.	blz. 1
2. Inhoudsopgave.	blz. 2
3. Voorwoord.	blz. 3
4. Wijze uil.	blz. 4
5. Nieuwe leden	blz. 6
6. Foerageergebieden	blz. 7
7. Uitwerkingsplan Waalboss.	blz. 8
8. Intensieve varkenshouderij op Giersbergen.	blz. 10
9. Programma-overzicht	blz. 11
10. Excursie Rioolwaterzuivering	blz. 14
11. VIBA EXPO – Eco-bouwmarkt	blz. 16
12. Insectenexcursie.	blz. 18
13. Het nieuwe rijden.	blz. 21
14. Een favoriet natuurplekje.	blz. 22
15. Bestuursverkiezingen Waterschap Aa en Maas.	blz. 24
16. Weidevogels.	blz. 25
17. Lichtpuntjes.	blz. 26
18. De Reis.	blz. 27
19. Adverteerders.	blz. 28

Jaargang 22, SEPTEMBER 2004, nr. 3

Redactie:

Wil Maaywee
Leliestraat 11
5151 TP Drunen
tel. 0416-375214
e-mail: wmaaywee@hetnet.nl

Inleveren kopij volgende info voor 1 december 2004 a.s. op bovenstaand adres.

VOORWOORD

VOORWOORD

Ik hoop dat jullie allemaal een goede en fijne vakantie hebben gehad. In onze vakantie hebben een aantal vrijwilligers van onze vereniging niet stilgezeten. In deze 'Natuurlijk' lezen jullie hier alles over.

In de komende periode staan weer een aantal leuke activiteiten op het programma. In het bijzonder vraag ik jullie aandacht voor 17 september in de 'Week van de Vooruitgang' waaraan wij samen met de gemeente Heusden een bijdrage leveren. Ook hebben wij een bijdrage geleverd aan de festiviteiten in het kader van de 'Bergsche Maas 100 jaar'. Daarnaast starten wij binnenkort weer met het beheer van het landschap.

Dit kunnen jullie allemaal lezen in 'Natuurlijk' of op onze website www.natuurenmilieuheusden.nl. Met ingang van 1 oktober a.s. hebben wij een nieuwe webmaster: Ton Oudshoorn. Ton is lid van onze vereniging. Hij neemt hiermee het beheer over van Mark Rouhof. Langs deze weg dank ik Mark voor de tijd en energie die hij gestoken heeft in de opzet en bijhouden van de website. Ideeën en andere bijdragen aan de site kunnen nu gemaild worden aan: toudshoorn@lycos.nl.

Voorzitter

WIJZE UIL

UITREIKING ' WIJZE UIL ' AAN PIET SMEEKENS

Zaterdag 12 juni werd in de aanwezigheid van de pers en een flink aantal leden door George Rouhof, voorzitter van de Natuur-en Milieuvereniging gemeente Heusden een Wijze Uil uitgereikt aan de milieuvriendelijke bosbessenkweker Piet Smeekens.

Onder het mom van een excursie die ingeleid werd met een kopje koffie/thee verzamelden wij ons rond de niets vermoedende kandidaat.

Tijdens de uitreiking zegt George: "Ditmaal hebben wij niet lang hoeven nadenken over de bestemming van de Wijze Uil, unaniem waren we het er over eens dat Piet die moest krijgen."

(De twee jaarlijkse uitreiking van de Wijze Uil valt te beurt aan een persoon of instelling die zich op een bijzondere wijze inzet voor het behoud en/of verbetering van het milieu in onze gemeente.)

De manier waarop Piet zijn bosbessencultuur in samenhang met de natuur behandelt is echt uniek. Wij mogen ons gelukkig prijzen dat in onze gemeente een zo bijzonder stukje natuur te vinden is.

Piet is blij verrast met de eer die hem te beurt valt, dit had hij niet verwacht.

Piet Smeekens is lid van onze vereniging, hoort bij de Duinboeren en een echte natuurliefhebber wat tot uiting komt in de wijze waarop hij zijn bosbessen teelt en zijn "Paradijsje" heeft ingericht.

Op de 3.7 hectare grondgebied heeft hij 2 hectare bosbessenveld ingebed in een zeer gevarieerd landschap met o.a. houtwallen, een bosvijver, een poel, een sloot.

Er is een vegetatie ontstaan die uniek te noemen is met een grote verscheidenheid aan flora en fauna, Je vindt er o.a. vlinders, torren, salamanders, een broedende torenvalk, diverse spechten, de karekiet, en niet te vergeten de sluipwespen, lieveheersbeestjes, groene gaasvliegen die de bessenstruiken van schadelijke luizen en rupsjes ontdoen, waardoor er geen chemische bestrijdingsmiddelen nodig zijn.

Vanaf half juni tot oktober is mogelijk om er zelf bosbessen te plukken en zo te genieten van dit stukje unieke natuur.

De uitreiking van een Wijze Uil 2004 kreeg in de pers aandacht onder de koppen;

Brabants Dagblad 16 juni;

"Milieuvriendelijke aanpak van deze bosbessen is uniek"

De Scherper 16 juni; **"Blauwe bosbessen met een groen randje"**

NIEUWE LEDEN

Na de laatste verschijning van het blad "Natuurlijk" in juni, hebben de volgende personen zich aangemeld als lid van onze vereniging.

We heten jullie van harte welkom, en hopen met jullie kennis te maken op of tijdens een van onze activiteiten.

Nieuwe leden.

Mevrouw K.van Holland	Drunen
Mevrouw M.Wilhelm	Drunen

FOERAGEERGEBIEDEN

AANWIJZING FOERAGEERGEBIEDEN VOOR GANZEN IN DE GEMEENTE HEUSDEN

De gemeente Heusden, gelegen aan de uiterwaarden van de Maas, vormt een groene bufferzone tussen twee steden en twee grote natuurgebieden (Loonse en Drunense Duinen/Groen Woud en land van Heusden en Altena/Biesbosch). Door deze ligging is de gemeente Heusden al jaren in trek bij ganzen en wilde zwanen o.a. de Taigarietgans en de kleine wilde zwaan. Ze vertoeven zowel ten zuiden als ten noorden van de A59. Ten zuiden gaat het om de Maijen, de Vugtse Gement, de Moerputten en het Vlijmens Ven en de Zeeg/Honderdbunderweg. In deze gebieden verplaatsen de ganzen en wilde zwanen zich regelmatig heen en weer. Afgelopen winter zaten ze vaak in de Zeeg/Honderdbunderweg en in het westelijke gedeelte van het Vlijmens Ven, grenzend aan de Zeeg. Het verbaast ons, dat slechts een gedeelte van de Vugtse Gement, de Moerputten en het Vlijmens Ven is opgenomen als foerageergebied. De Vugtse Gement, de Moerputten en het Vlijmens ven staan ook op de lijst om aangewezen te worden als Europees natuurgebied, dat onder de habitatrichtlijnen valt. In een dergelijk gebied moet het toch nu en in de toekomst niet mogelijk zijn ganzen te verdrijven of af te schieten. Zo iets schept in het hele gebied een enorme onrust. Als de ganzen en de wilde zwanen moeten uitwijken (b.v. als het ondergelopen gebied van de Gement is dichtgevroren), trekken ze ook naar het Poldergebied tussen Hedikhuizen, Bokhoven, Vlijmen en Haarsteeg. Het gaat dan vooral om het luisbroek en de polder van Bokhoven op voldoende afstand van de zich steeds uitbreidende bebouwing en infrastructuur in dit gebied met o.a. de 'kastelen' van Haverlei. Ook in de uiterwaarden tussen Hedikhuizen en Bokhoven zijn ze vaak te vinden. Als Natuur-en Milieuvereniging zouden we graag zien, en dat hebben we ook kenbaar gemaakt aan de afdeling Natuur en Landschap van de Provincie Noord-Brabant, dat in de gemeente Heusden als groene buffergemeente voldoende ruimte gereserveerd blijft voor ganzen en wilde zwanen. In de foerageergebieden die daarvoor worden aangewezen, mogen de ganzen en zwanen niet worden verdreven of geschoten. Daar staat tegenover dat er bij te veel schade aan het grasland een bepaalde vergoeding aan de eigenaar wordt uitgekeerd.

UITWERKINGSPLAN WAALBOSS TER INZAGE

Onlangs heeft het uitwerkingsplan Waalboss ter inzage gelegen. Hoewel het plan inmiddels in een ver gevorderd stadium is, weet de burger nog steeds niet wat het plan 'Waalboss' eigenlijk inhoudt. Kort gezegd het volgende:

Een smalle strook van 50 km lang van Waalwijk tot Oss (Waalboss) zal de komende jaren ontwikkeld worden tot een stedelijke zone d.w.z. een concentratiegebied van regionale bedrijventerreinen (denk aan het Hoog) en regionale woningbouw (waarschijnlijk ook de nodige hoogbouw). Deze stedelijke zone loopt ook dwars door Drunen, Nieuwkuijk en Vlijmen. Het omvat het gebied tussen de Heidijk en de dorpen Elshout en Haarsteeg. Dit gebied wordt in het uitwerkingsplan 'het Eiland van Heusden' genoemd d.w.z. een wat hoger gelegen gebied (de Langstraat) omgeven door polders! Uiteindelijk zal dit gebied - tenzij er weerstand wordt geboden - uitgroeien tot een soort 'stadsgebied'. En wie weet! uiteindelijk aan Waalwijk of 's-Hertogenbosch worden toegevoegd.

Wat de Natuur-en Milieuvereniging betreft, verzetten wij ons tegen al te rigoreuze stedelijke ontwikkelingen in ons gebied. Wij zien de 'groene' gemeente Heusden liever als een groene buffer (een aantal karakteristieke dorpen verbonden door een groen hart) tussen de steden Waalwijk en 's-Hertogenbosch met de nadruk op toeristische bedrijvigheid.

Wij hebben de volgende bezwaren ingebracht bij de Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant:

1. Wij willen dat er in ieder geval drie noord-zuid verlopende landschapsecologische zones in het stedelijk gebied bij de gemeente Heusden open blijven;
  - de Baardwijksche Overlaat (het gebied tussen Baardwijk en Drunen)
  - Het Bossche Veld (het gebied tussen Vlijmen en 's-Hertogenbosch)
  - Het Groene Hart (het gebied tussen Drunen en Nieuwkuijk/Vlijmen bij het Land van Ooit)

Hierbij moet worden aangetekend dat de Baardwijksche Overlaat en het Bossche Veld geen echte landschapsecologische zones zijn, omdat het noordelijk gebied door de A59 volledig wordt gescheiden van het zuidelijk gebied. De Baardwijksche Overlaat en het Bossche Veld vormen uitlopers van het rivierengebied. De zone bij het Land van Ooit loopt dwars door het Eiland van Heusden en vormt een contrastrijk en daarom interessant overgangsgebied tussen het rivierengebied (de Maas), het slagenlandschap van het oude veengebied van de Langstraat (het Herptse Veld), het laatste stuk nog niet verstedelijkte zandwal van de Langstraat (Kuijkse Heide) en het duingebied (Giersbergen). Ook toeristisch gezien vormt een dergelijk verbinding tussen de vestingstad Heusden, het Land van Ooit en het Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen een waardevol gegeven. Het zou mogelijk moeten zijn om op de fiets of te voet van de stad Heusden door het Herptse Veld langs het Land van Ooit naar Giersbergen te gaan.

2. Verder vinden wij dat de geplande glastuinbouw tussen de A59 en de dorpen Elshout en Haarsteeg op een verantwoorde manier in het oude slagenlandschap moeten worden ingepast, zodat er zichtlijnen open blijven van en naar de karakteristieke lintbebouwing van Elshout en Haarsteeg. Om de karakteristiek van de dorpen te behouden moet de verbinding tussen het oude slagenlandschap van het vroegere veengebied en de oude achterkades (straatlinten van de dorpen) in stand blijven. De tuinbouw moet daarom voldoende ruimte krijgen om deze inpassing te kunnen realiseren. Door de glastuinbouw af te wisselen met vollegrond tuinbouw die ook in dit gebied aanwezig is, zou dit bereikt kunnen worden.

3. Het gebied tussen de A59 en de dorpen Haarsteeg en Elshout is aangewezen als integratiegebied van stad en land. Het ziet er naar uit dat er uiteindelijk veel rood (bedrijventerreinen en woningbouw) en weinig groen overblijft. Wij zouden graag zien dat het gebied zijn landschappelijk karakter blijft behouden. Onder andere door de eerder vermelde landschapsecologische zone te ontwikkelen, het Bos van d'Oultremont in stand te houden, het gehucht de Bosschen te respecteren, het groene gebied tussen de Abdij en de sportvelden te handhaven en een aantal mooie zichtlijnen door het gebied open te houden, zoals langs de Onsenoortse Loop die via de Haarsteegestraat naar de Haarsteegse Wiel loopt.

Vooraf het open gebied ten westen van de Priemsteeg tussen de Tuinbouwweg en de Haarsteegestraat karakteriseert het dorp Haarsteeg.

4. Wij vinden dat het plan Waalboss niet te rigide moet worden opgelegd. De grootste stedelijke dynamiek hoort thuis in 's-Hertogenbosch, Waalwijk en Oss.

De bewoners van Heusden willen graag, zover zij geïnformeerd zijn, dat het gebied een 'dorps' karakter blijft behouden. Veel bewoners zijn daarom in Drunen, Nieuwkuijk en Vlijmen komen wonen. 's-Hertogenbosch, Waalwijk en Oss zullen toch nog wel graag wat aanloop krijgen uit de naburige 'dorpen'.

5. Er zou in samenspraak met de Brabantse Milieufederatie naar 30% ruimtebesparing op bedrijventerreinen worden gestreefd o.a. door allereerst verouderde bedrijventerreinen te reconstrueren. Toch wordt deze 30% al opgevoerd als te reserveren ruimte. Dat vinden wij niet juist.

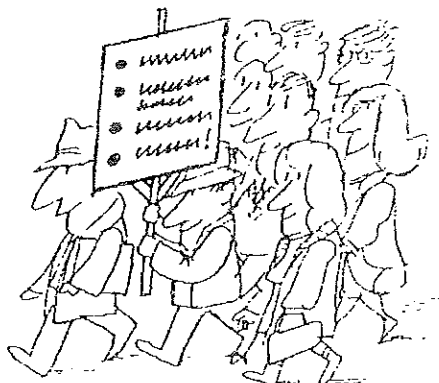
INTENSIEVE VARKENSHOUDERIJ OP GIERSBERGEN

INTENSIEVE VARKENSHOUDERIJ OP GIERSBERGEN

De gemeente Heusden heeft een revisievergunning verleend volgens de Wet Milieubeheer aan de heer A.J.J. Vissers op Giersbergen (Margrietweg 1). Hier wordt een verouderde varkenshouderij met ca. 1000 varkens omgezet in een moderne vleesvarkenshouderij van 3000 varkens. Behalve stankoverlast en uitstoot van voor het gebied schadelijke stoffen, vinden wij dat een dergelijke intensieve varkenshouderij, die ook overal elders gevestigd kan worden, op deze plaats niet meer thuis hoort. Het gebied ligt midden in het Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen die ook nog eens aangemeld zijn als Europees Natuurgebied.

Het is iedereen wel bekend dat hier in de loop van het jaar enkele honderdduizenden mensen vertoeven om te genieten van frisse lucht, stilte, natuurschoon, cultuurhistorie e.d. Wij hadden verwacht dat het gemeentebestuur van Heusden het uiterste zou doen om een dergelijke grootschalige uitbreiding van een varkenshouderij op deze plaats te voorkomen. Helaas is dit niet het geval geweest.

Daarom heeft de Natuur-en Milieuvereniging gemeente Heusden samen met de Brabantse Milieufederatie hiertegen bezwaar gemaakt.

PROGRAMMA-OVERZICHT 2004

LEDENVERGADERINGEN

De ledenvergaderingen vinden plaats in het d'Oultremontcollege, Dillenburgstraat 46 in Drunen: ingang aan de voorkant, grote vergaderruimte, begane grond. Tijdens de ledenvergaderingen wordt u op de hoogte gebracht van de actuele zaken die binnen onze vereniging spelen. Natuurlijk kunt u ook aandacht vragen voor onderwerpen die u van belang vindt. Koffie en thee staan klaar (gratis).

datum
maandag : 11 oktober
aanvangstijd : 19.30 uur

Deze vergadering wordt om ca. 21.45 uur afgesloten.
Uiteraard stelt het bestuur uw aanwezigheid zeer op prijs.

EXCURSIE NAAR RIOOLWATERZUIVERINGSINSTALLATIE (rwzi) Treurenburg (zie aankondiging elders in Natuurlijk)

datum : zaterdag 9 oktober
aanvang : 10.00 uur
duur : ongeveer 1,5 à 2 uur
locatie : Treurenburg 4, 's-Hertogenbosch
(met eigen vervoer hier heen komen)

Vooraf opgeven is noodzakelijk. Er kunnen maximaal 40 personen aan deelnemen. Wilt u zich opgeven dan graag vanaf 1 september mailen naar Noor Peters peblauw@xs4all.nl of bellen met Noor 0416 320031 of met Marian van der Linden 073 5117393.

WANDELINGEN

datum : zondag 17 oktober
locatie : Nederhemert Zuid
vertrektijd : 10.00 uur, vanaf de speeltuin
duur : ongeveer 2 uur
thema : cultuurhistorie en natuurwaarden van dit gebied
gidsen : Bert van Opzeeland en Peter van de Velden

Iedereen, zowel leden als niet leden, is van harte welkom, vooraf opgeven is niet nodig en aan deelname zijn geen kosten verbonden. Denkt u aan stevige wandelschoenen en eventueel een verrekijker.

datum : **zondag 26 december, 2de kerstdag**
vertrektijd : **11.00 uur**
duur : ongeveer 2 uur
locatie : de Drunense Duinen
verzamelen : café-restaurant De Drie Linden, Giersbergen

De kerstwandeling is alleen voor onze leden, hun familieleden en vrienden.

BESTUURSVERGADERINGEN

De bestuursvergaderingen worden, indien mogelijk gehouden op de 1ste donderdag van de maand. Heeft u een onderwerp dat u graag behandeld ziet worden in een bestuursvergadering dan kunt u hierover contact opnemen met onze secretaris Joke Rijk of met een van de andere bestuursleden. De telefoonnummers vindt u voorin in Natuurlijk.
data : donderdag: 7 oktober, 4 november, 2 december

LANDSCHAPSBEHEER

Op onderstaande zaterdagochtenden wordt er door de landschapsbeheergroep weer gewerkt in de natuur, ook u bent van harte welkom om de handen uit de mouwen te komen steken.

data : 2 oktober, 6 november en 4 december
aanvang : 9.00 uur
eindtijdstip : 12.00 uur
verzamelen: Natuurpark aan de Kanaalweg in Drunen, dit is tegenover de zandafgraving

Materialen en handschoenen zijn aanwezig. Voor koffie en koek wordt gezorgd. Heeft u nog vragen over het landschapsbeheer dan kunt u contact opnemen met Joost van Balkom, coördinator van het landschapsbeheer: tel.nr.: 0416 376202

KOPIJ NATUURLIJK

De uiterste datum voor het inleveren van kopij voor de volgende Natuurlijk is 1 december: verschijningsdatum 15 december a.s.

Heeft u een interessante bijdrage op het gebied van natuur en/of milieu en denkt u dat deze ook van belang is voor de lezers van Natuurlijk, mail dit dan naar de redactie: Wil Maaywee: wmaaywee@hetnet.nl (Word, lettertype arial, lettergrootte 14) of inleveren bij Wil, Leliestraat 11, 5151 TP Drunen

EXCURSIE RIOOLWATERZUIVERING

EXCURSIE RIOOLWATERZUIVERINGINSTALLATIE TREURENBURG 'S-HERTOGENBOSCH

Het waterschap Aa en Maas heeft 7 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Al het afvalwater uit de regio komt op deze 7 plekken terecht. Na een intensief zuiveringsproces wordt het water weer in de natuur gelaten. Wat gebeurt er met het afwaswater of het spoelwater van het toilet? Op de rwzi's worden belangstellenden ontvangen door speciaal getrainde rondleiders. Zij zetten de ingewikkelde biologische en chemische processen van waterzuivering op een heldere wijze uiteen. Stap voor stap nemen zij de bezoeker mee over het waterzuiverings-complex en geven tekst en uitleg bij de weg die het water gaat. Zoals al eerder vermeld in Natuurlijk en in de Nieuwsbrief zal het waterschap een rondleiding verzorgen voor de leden van onze vereniging:

datum : zaterdag 9 oktober

aanvang : 10.00 uur

duur : ongeveer 1,5 à 2 uur

programma : We worden ontvangen met koffie/thee/limonade.

Na een korte inleiding volgt een videopresentatie over het werk van het waterschap. Vervolgens nemen de rondleiders ons mee voor een rondgang over het zuiveringscomplex.

Deze excursie is voor leden, hun (klein)kinderen en vrienden.

Vooraf opgeven is noodzakelijk. Er kunnen maximaal 40 personen aan deelnemen. Wilt u zich opgeven dan graag mailen naar Noor Peters peblauw@xs4all.nl of bellen met Noor 0416 320031 of met Marian van der Linden 073 5117393.

Wie het eerst komt wie het eerst maalt.

adres: Treurenburg 4, 's-Hertogenbosch.

Wilt u hier a.u.b. met eigen vervoer naar toe komen. Mocht dit op problemen stuiten dan kunt u contact opnemen met Noor of Marian.

routebeschrijving:

A 59, richting 's-Hertogenbosch

Afslag 47, 's-Hertogenbosch Centrum

Ga na 350 meter rechtsaf Hambakenweg

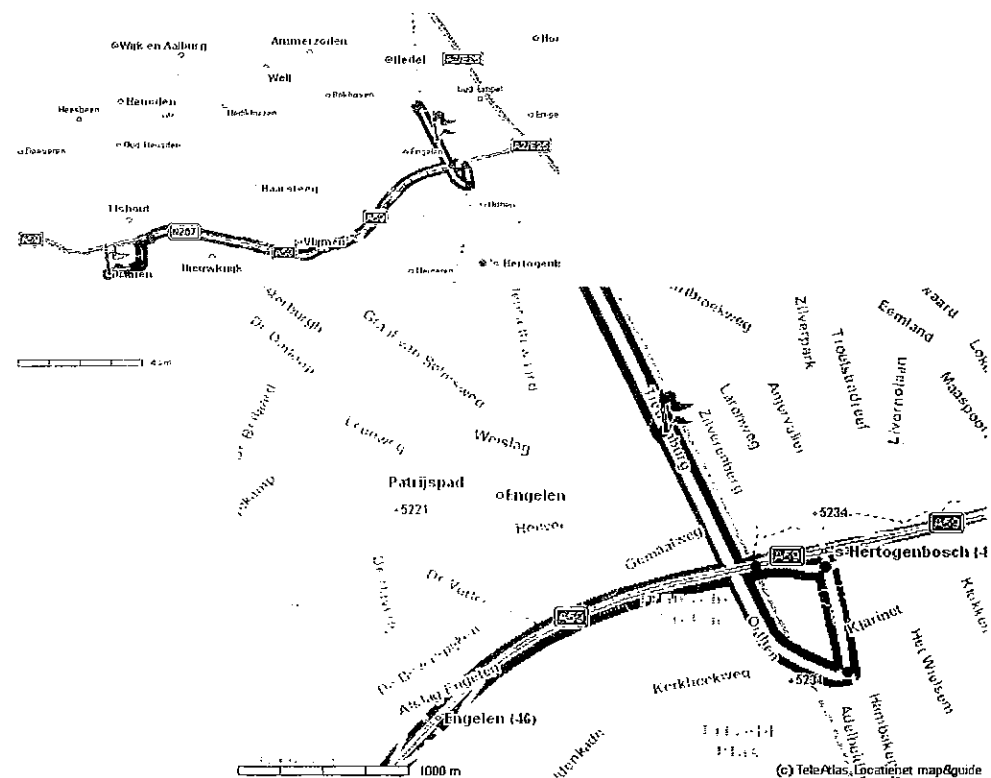
Ga na 0.6 km rechtsaf Treurenburg op

Neem na 3.1 km de derde afslag op de rotonde (op de Treurenburg)

Ga na 90 meter linksaf op de Treurenburg

Na 0.8 km bent u bij het rioolwaterzuiveringbedrijf

Normalerweise staat op de rotonde Treurenburg (bij het witte café Treurenburg) een wegwijzerbordje van het waterschap naar de rioolwaterzuivering, momenteel wordt er aan de weg gewerkt, we weten niet hoe het op 9 oktober zal zijn. De zuivering ligt in elk geval aan de parallelweg (aan de rechterzijde richting Den Bosch). Wanneer er een omleiding is, zal de weg naar de zuivering met gele borden worden aangegeven.

VIBA EXPO --- ECO-BOUWMARKT 7 OKTOBER 2004

Op donderdag 7 oktober 2004 organiseert Stichting VIBA EXPO tussen 11.00 uur en 16.00 uur de jaarlijkse Eco-Bouwmarkt in haar permanente expositieruimte te 's-Hertogenbosch. De toegang is gratis.
adres: Veemarktkade 8, gebouw b, Bedrijvencentrum Brabant
tel. 073 621 6943
website: www.viba-expo.nl e-mail: info@viba-expo.nl

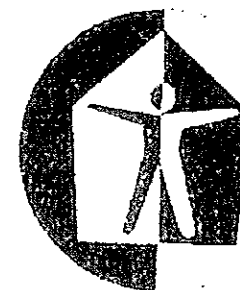
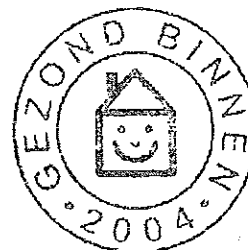
Stichting VIBA EXPO is het landelijke platform voor humaan en ecologisch bouwen, wonen en werken met 's werelds grootste permanente tentoonstelling voor duurzame en gezonde bouwmaterialen, installaties en diensten. Dit jaar staat de "open dag" in het teken van een **gezond binnenmilieu**, naar aanleiding van Gezond Binnen 2004, het jaar van het binnenmilieu. Met de Eco-Bouwmarkt wil Stichting VIBA EXPO de aandacht vestigen op het belang van en de mogelijkheden voor het inrichten van een duurzame en gezonde samenleving.

Tijdens de ECO-Bouwmarkt kan iedereen kennismaken met de werking en toepassing van duurzame en gezonde bouwmaterialen, energiezuinige installaties en 'groene' ontwerpwijzen. Op een vloeroppervlak van 2500 m2 zijn meer dan 100 exposanten vertegenwoordigd, die uitleg en demonstraties geven over hun nieuwste gezonde en milieuvriendelijke product. Zij kunnen uw vragen rechtstreeks beantwoorden en laten u alle ins en outs op het gebied van duurzaam en gezond bouwen, wonen en werken zien, ruiken en voelen. Wat zijn gezonde bouwmaterialen? Hoe los ik schimmel- en vochtproblemen op? Hoe ventileer je op een natuurlijke wijze? Hoe kun je zuinig omgaan met energie en toch een aangenaam binnenklimaat houden? Wat is een gezond interieur? Een uitgelezen kans om u deskundig te laten informeren over duurzame ontwerpen en toepassingen in uw woon-, werk- en leefomgeving en de invloed ervan op uw gezondheid en het milieu.

THEMAPRESENTATIES

Naast informatie van de meer dan honderd exposanten op de VIBA EXPO vinden er tijdens de Eco-Bouwmarkt doorlopend themapresentaties plaats, waarin een Gezond Binnenmilieu centraal staat. Dit onderwerp wordt belicht vanuit verschillende aspecten, zoals ontwerpen voor woning en utiliteitsbouw, mens- en milieuvriendelijke materialen en interieur (leem, hout) en gezonde, energiezuinige installaties (ventileren, verwarmen, verlichten). Dit alles maakt deze 'markt' tot een aantrekkelijke mix van theorie en praktische toepassingen op het gebied van duurzaam en gezond bouwen, wonen en werken. Tussen 12.00 uur en 16.00 uur worden elk half uur op drie vaste expo-locaties lezingen gegeven.

Blok	bedrijf	onderwerp
Ontwerpen	MIII architecten N. Elshof	verantwoord bouwen gezond binnenmilieu en Feng Shui
	De Wilde Weelde	Gezond binnen en buiten
Bouwmaterialen	Centrum Hout	Gezond binnenmilieu en Hout
	Eco-Design Woodword	Leem als derde huid Houtkunst als digitale Data-opslag
Installaties	Jaga Konvektco Techcomlight Innosource Geotherm E.S.	Gezond verwarmen Daglichteffecten op gezondheid mechanische ventilatie bodemenergie en warmte- pomptechniek

INSECTENEXCURSIE

Onderstaande tekst is geschreven door Edith Simon, lid KNNV afd. Den Bosch. Het verslag gaat over een stukje Heusdens grondgebied en er namen enkele van onze leden aan deel. De redactie vond dat een goede reden om het in Natuurlijk te plaatsen.

Verslag insectenexcursie op voormalige Helvoirtse vuilstort, olv Dré Teunissen

Op 29 mei hebben wij dus een fantastische excursie mogen meemaken. Volgens de titel zou er van alles geroken kunnen worden, niets is minder waar. Heerlijke warme bosgeuren kwamen ons tegemoet toen wij onder leiding van Dré Teunissen en Jos Schellekens de voormalige onherkenbare vuilstortplaats een bezoek gingen brengen. Daarbij dient vermeld te worden dat Dré de insectendeskundige is en van Jos Schellekens: beeldend kunstenaar, landschapsarchitect en natuurliefhebber, is bekend dat hij eigenlijk de vuilstortplaats onder zijn ruimhartige hoede heeft genomen. Dré: "De voormalige stort van de tegenwoordige Gemeente Haaren is in 1999 met 130 cm van elders aangevoerde grond afgedekt en tot ca 100 cm ingeklonken. Met name Jos Schellekens uit Den Bosch-W. heeft zich enorm ingespannen om te voorkomen dat veel verloren zou gaan van de oorspronkelijke vegetatie op en rond de vuilstort. De poelen die we nu aantreffen zijn nog vorig jaar door het voormalige Waterschap De Maaskant van planten en plantenresten ontdaan. Wat mij betreft een compliment meer dan waard overigens. Na veel vijven en zessen gaf de Gemeente Heusden, van wie de stort na de herinrichting in 1999 nu in eigendom is, toestemming deze poelen open te maken. Verder onderhoud is puur vrijwilligerswerk! Jos Schellekens is nagenoeg dagelijks wel een aantal uren aanwezig om te sturen, te bewaken, en noodzakelijk onderhoud te plegen. Zonder zijn tomeloze en niet aflatende inzet was dit resultaat nooit bereikt. Terecht is hij daar, mijns inziens, trots op.

We betreden een enorm gebied waar ook brandnetel en distel weelderig aanwezig zijn wat de toegankelijkheid tot een minimum heeft beperkt. Helemaal niet erg, want Jos heeft een doolhof van paadjes gemaakt waar vreemden niet zo gauw uit zouden weten te komen. Het beleid van Jos is er opgericht vrijwel alles te laten zoals het is, alleen worden er pogingen gedaan om vogelpest te verwijderen en Amerikaanse eik te beteugelen. Kale stammen van enkele dode bomen reiken hoog boven het kortstelige groen uit en vormen nestgelegenheid voor heel veel vogels en voor nog veel meer insecten. Kortstelig wil dan verder bv zeggen: schijfkamille met een hoogte van 80 cm of meer en dan de kaardebollen!

Het is duidelijk geworden dat er heel veel soorten planten en bomen uitbundig aanwezig zijn en de hoeveelheid aanwezige insecten is meer dan evenredig. Dus moet dit schitterende gebied met zijn rijke en veelzijdige plantengroei als zeer waardevol worden beschouwd. Dré bleef ons in rap tempo attent maken op allerlei torren, vlinders, libellen, ook op vogels en planten en hij vertelde en vertelde.

Deze dag was een dusdanige dag dat het best leuk is te vermelden wie er allemaal aan de excursie hebben deel genomen. Het gezelschap bestond naast Dré en Jos, uit Mia Teunissen, Willy den Blanken en Rita Bots uit Oss, Joke Bosch uit Varik, Bert van Opzeeland uit Vlijmen (geschiedenis "De Das" en "Bokhoven"), Peter van der Velden uit Vlijmen (duingids voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer), Paul Kreijger uit Hedikhuizen (vlinderdeskundige), Piet Smeekens uit Tilburg (Duinboer, bosbessenkweker en natuurminnaar pur sang), Piet van Helvoort (o.m. penningmeester van de Jeugdnatuurwacht Vlijmen, en ondergetekende. En allemaal hebben we een geweldige dag gehad, die begon na een inleiding van Dré om ca 10.00 uur en eindigde om ca 13.30 uur! Hieronder volgt een samenvatting van waarnemingen van Willy den Blanken uit Oss, waarvoor hartelijk dank! gecombineerd met wat Dré aan tekst en uitleg heeft gegeven. We hebben zoal gezien:

- * **Vlinders:** Zakjesdragers: fam. Psychidae. Rupsezakje. Een kleine familie. De rupsen bouwen een zakje van plantedelen die samen gesponnen worden. De rups draagt dit zakje tijdens lopen en eten en verpopt er in waarbij het zakje aan de ondergrond van b.v. een blad wordt vastgesponnen. Mannetje vliegt overdag, vrouwtje is ongevleugeld en blijft in het rupsezakje waar ze paren en eieren leggen. Citroen- vlinder, boom blauwtje, jacobsvlinder, heivlinder, bont zandoogje.
- * **Libellen en juffers:** Azuurwaterjuffers (*Coenagrion puella*) mannetje en vrouwtje. Weidebeekjuffers (*Calopteryx splendens*) mannetje en vrouwtje. Oeverlibellen (*Orthetrum cancellatum*). Platbuik (*Libellula depressa*).
- * **Kevers:** Bloedrode kever (*Pyrochroa coccinea*) (172), komt alleen voor op eik, meikever (*Melolontha melolontha*) (176), rozenkever (*Phyllopertha horticola*) (176), oranje aaskever (*Oiceoptoma thoracicum*) (154), Kogel loopkever (142), oeverloop-kever (142), kleine wespenbok (*Clytus arietis*) (188), distelboktor (*Agapanthia villosa-oviridescens*) (190), zuringhaantje (*Gastrophysa viridula*), wilgenrooshaantje (*Altica palustris*), diverse soldaatjes (fam. *Cantharidae*), etc.
- * **Zweefvliegen:** Ivoorzweefvlieg (232).
- * **Spinnen:** Springspin (naam onbekend).

* **Cicaden:** Bloedcicade (*Cercopis vulnerata*) (116).

Het koekoeksschuim (*Philaenus spumarius*) (116) met larve.

* **Snuitorren:** Snuitor die alleen op de gele lis voorkomt (*Mononychus punctumalbum*) en op helmkruid het helmkruidsnuitorretje (*Cionus scrophulariae*). Op distel vonden we de distelsnuitor (*Chlorophanus viridis*) (202).

* **Bladwespen:** op jonge dennen de rupsen van de rode dennenbladwesp (248).

* **Wantsen:** *Palomena prasina*, deze wants is groen en wordt in de late herfst voor

de overwintering bronskleurig. Bruine roofwants (108) Etc.

* **Schorpioenvliegen:** Schorpioenvlieg (*Panorpa communis*).

* **Planten:** gevlekte scheerling, fluitekruid, facelia, gele lis, varkenskers, waterkers, look zonder look, kaarderbol, akkerviooltje, blaartrekkende boterbloem, glad walstro, schijfkamille, div. koekoeksbloemen, margriet, blauwe knoop, boerenwormkruid, div. wilgenroosjes, kaasjeskruid, longenkruid, roos, etc., etc.

* **Vogels:** gezien: grote bonte specht, groene specht, buizerd, etc. Gehoord: de koekoek, vinken, zwartkop, etc.

Dré heeft ons een aantal verzamelde insecten laten zien o.a. lieveheersbeestje: (*Harmonia axyridis*), een nieuwe en variabele oost-Aziatische soort voor onze fauna die zich snel naar het Noorden van ons land aan het uitbreiden is. Hij noemde deze de "chinees" en is ook al gevonden op landgoed Bleijendijk; verder mierenleeuw, teek, verschillende bladrollerkevers (204), e.a.

[De cijfers in de tekst verwijzen naar de pagina in de Tirion insectengids (1e Editie), waarin meer detailinformatie wordt gegeven.

Dré en Jos, we hebben genoten!

Mevr. Edith Simon en de KNNV afd. Den Bosch gaven toestemming voor publicatie in Natuurlijk.

HET NIEUWE RIJDEN

HET NIEUWE RIJDEN

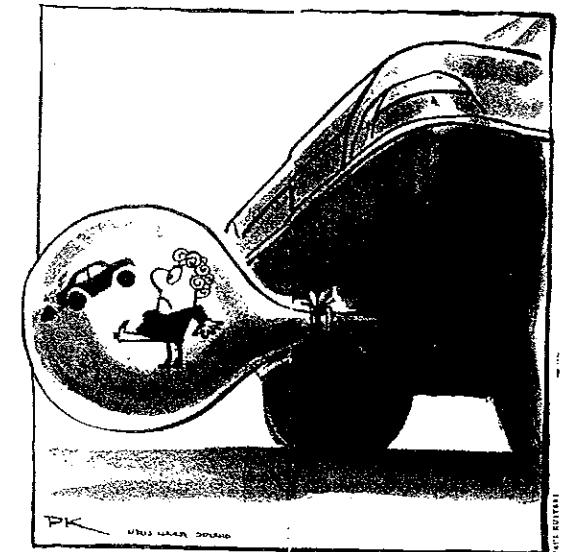
Tegenwoordig rijden er in Nederland meer dan 6 miljoen auto's!

Al deze auto's hebben een grote uitstoot van CO2 tot gevolg en en daardoor veranderingen in ons klimaat.

Om te trachten deze uitstoot te verminderen is het Nieuwe Rijden ontworpen: een aangepaste rijstijl waardoor u benzine uitspaart en comfortabeler rijdt! Hier enkele tips voor hen die niet deelnamen aan de les bij autorijschool Bax in het kader van de Week van de Vooruitgang.

1. zo vroeg mogelijk naar een hogere versnelling schakelen.
2. zoveel mogelijk gelijkmatig rijden in een laag toerental.
3. goed anticiperen op wat komen gaat.
4. regelmatig uw bandenspanning controleren.
5. tijdig uw gaspedaal loslaten wanneer u snelheid moet minderen.

Kijkt u op: www.hetnieuwerijden.nl

MIJN FAVORIETE PLEKJE

Een favoriet natuurplekje

De gemeente Heusden is (gelukkig) gezegend met nogal wat natuurschoon, in het zuiden de duinen met bosgebied, aan de noordkant de Bergsche Maas en de polders.

Voor mij zijn er in onze gemeente nogal wat mooie natuurplekjes waar ik graag wandel of fiets.

Zoals waarschijnlijk iedereen overkomt die een stukje over zijn/haar favoriete natuurplekje, camping, fietstocht enz. schrijft: het geeft een heel dubbel gevoel. Je wilt anderen graag deelgenoot maken, maar tegelijk wil je niet dat iedereen weet waar het mooi en rustig is om te voorkomen dat er "horden" mensen op af komen.

Het favoriete plekje in onze gemeente dat er, wat mij betreft, bovenuit steekt, is de Baardwijkse Overlaat.

Waarom de Baardwijkse Overlaat?

Het is dichtbij en lekker om er 's ochtends of 's middags te wandelen of te joggen. In ieder seizoen is het weer anders mooi en het is er altijd rustig. Af en toe kom je er wandelaars (of koeien) tegen en de rust die er heerst is genieten. Op een klein oppervlak vind je een zeer afwisselende natuur: grasland, bos en vennetjes.

's Winters het gras wit berijpt, de vennetjes bevroren (en met een grote aantrekkingskracht om er te gaan schaatsen), 's zomers groen, vol insecten en vogels. Wanneer het een goed paddestoelenjaar is staat het bos in de herfst vol met vliegezwammen en andere paddestoelen.

Een aanrader voor wie van een niet al te zware wandeling in een mooi en stil stukje natuur houdt.

Marianne Kats

Ik ben door het bestuur van de natuur en milieuvereniging kandidaat gesteld voor een bestuurstaak in ons waterschap. Deze verkiezingen vinden plaats in november en ik sta als kandidaat op de kandidatenlijsten voor ons gebied Hertogswetering.

Graag wil ik mij profileren als een "groene kandidaat" die in samenwerking met de Brabantse Milieufederatie en de eigen achterban streeft naar het centraal plaatsen van de waarden milieu en natuur in de uitvoering van de bestuurstaak.

Belangrijke aandachtspunten, naast de normale aandacht voor veiligheid en waterbeheersing, voor mij als bestuurder zullen zijn:

- Het toepassen van 'water als ordenend principe' middels de lagenbenadering in ruimtelijke plannen, in het bijzonder de reconstructieplannen.
- Maatregelen die bijdragen aan het bestrijden van de verdroging (minimaal 40% in 2010).
- Het realiseren van goede milieucondities voor de Ecologische Hoofdstructuur.
- Maatregelen die de waterkwaliteit verbeteren, gericht op ecologische normen voor natuurparels en MTR (maximaal toelaatbaar risico) in geheel Noord-Brabant.

Door wateroverlast is duidelijk geworden dat er grenzen zijn aan de maakbaarheid van het landschap. Nieuwe woonwijken, ziekenhuizen of wegen blijken niet of nauwelijks droog te houden. Water als ordenend principe betekent dat bij nieuwe ontwikkelingen het watersysteem en de bodem als uitgangspunt dienen. En ook dat het watersysteem door nieuwe ontwikkelingen niet nadelig wordt beïnvloed. Niet bouwen in te natte gebieden en ook niet in gebieden die dienst (kunnen of moeten gaan) doen als overlaatgebied. Maar ook: 'Teelt volgt peil', dat wil zeggen: 'natte' teelten als gras in van nature natte gebieden en 'droge' teelten als asperges op de droge zandgronden. Campings, kassen, woningbouw en schuren horen niet pal langs het water in een beekdal thuis, maar ook asperges en boomteelt zullen daar beekherstel frustreren of bij hoogwater schade ondervinden.

Kort samengevat: het streven naar een robuust en duurzaam watersysteem dient als uitgangspunt voor inrichting en beheer van de ruimte.

**Graag vraag ik Uw steun om ons streven gestalte te geven.
Freerk Vos, Penningmeester Natuur en milieuvereniging gem. Heusden**

WEIDEVOGELS

Waar zijn de weidevogels gebleven?

Het aantal veldleeuweriken is sinds de jaren zeventig met 90% afgenomen: van 700.000 naar 60.000 exemplaren! De patrijs is een vergelijkbaar lot beschoren: van 40.000 naar 10.000 exemplaren.

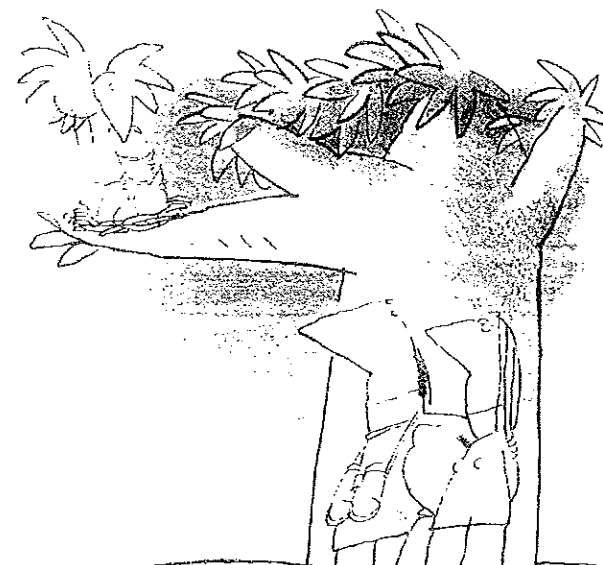
De grutto is in de laatste decennia teruggelopen van 125.000 naar nog geen 25.000 exemplaren op dit moment. Ook de roodborsttapuit, de graspieper, gele kwikstaart, gele gors en zeker niet te vergeten de steenuil gaan in aantal sterk achteruit.

Bovenstaande vogels behoren alle tot soorten die van kleinschalige landbouw afhankelijk zijn. Het zijn echter vooral de supergrote landbouwbedrijven die profiteren van Europese subsidies.

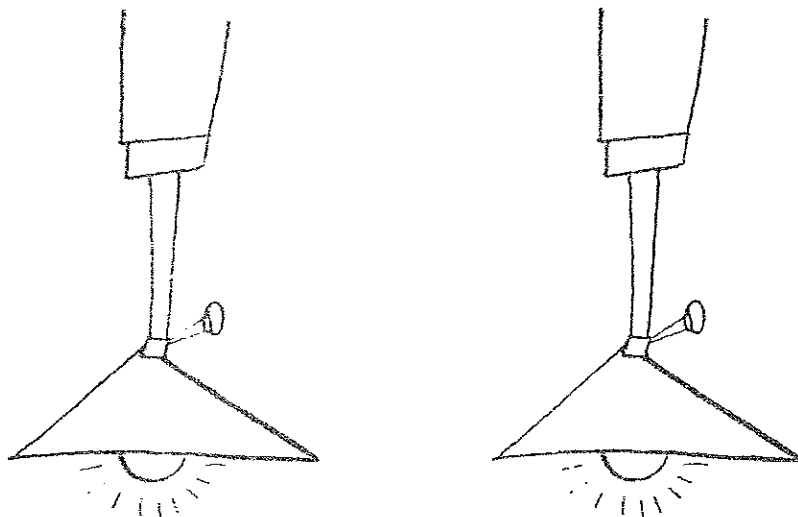
Daarom is Birdlife International een Europese internet-briefkaartactie gestart om de komende landbouwcommissaris er toe te bewegen zich in te zetten voor een natuurvriendelijke landbouw.

De West Brabantse Vogelwerkgroep roept u op deze actie te ondersteunen. Op de site www.vogelbescherming.nl bij "campagnes" kunnen de gegevens worden ingevuld en verzonden.

Doe mee!

LICHPUNTJES

géén plastic zak in Ladakh

Het Indiase Ladakh is een van de hoogste en droogste bewoonde gebieden ter wereld. Afval wordt dus nauwelijks afgebroken.

Tot de jaren zeventig was dit geen probleem: de inwoners gebruikten producten die biologisch afbreekbaar waren of werden hergebruikt.

Toen het gebied ontsloten werd kwamen er niet-afbreekbare consumptiegoederen: het afval stapelde zich op. Een groot probleem in veel ontwikkelingslanden!

In 1998 kwam de Women's Alliance van Ladakh in actie: zij stelde samen met de winkeliers een boycot in op de plastic zakken.

Men verpakt nu de goederen in papieren zakken die door de vrouwen gemaakt worden van oude kranten.

De actie is een groot succes!

DE REIS

DE REIS

Op 24 september stelt Natuurmuseum Brabant in Tilburg de nieuwe permanente tentoonstelling "de Reis" open voor het publiek.

De Reis is een interactieve attractie voor groot en klein over het hele leven en de natuur, met een vette knipoog naar de mens zelf.

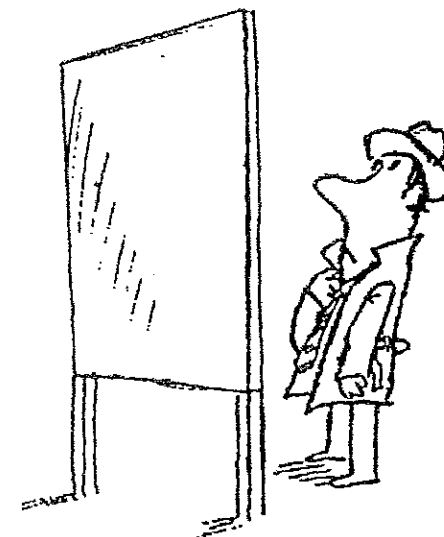
Centraal in de 900 m² grote presentatie staat een 45 meter lange trein, van waaruit je tijdens de reis van het leven op vier plaatsen kunt uitstappen: "hoezo seks", "spelenderwijs", "van hot naar her" en "overleven" staan voor vier stadia in het leven van de mens en bieden voor elk wat wils.

In de trein zie je op beeldschermen het leven al aan je voorbij gaan.

In de vier zalen kun je griezelen, lachen of je erover verwonderen hoe dicht mens en dier bij elkaar staan.

Natuurmuseum Brabant is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag en zondag van 13.00 tot 17.00 uur.

Het museum ligt aan de Spoorlaan 434 te Tilburg - recht tegenover het station

DE WAAL OPTIEK

GROTESTRAAT 122 5151 BN DRUNEN TEL. 0416-374280
brillen · contactlenzen · oogmeting

VAN DIJK

interieurs

Van Dijk Interieurs
van Schagenstraat 19
5154 PE Elshout
gemeente Heusden
Tel. (0416) 320355
Fax: (0416) 320356

Uw adres voor:

- Schuifdeuren
- Draaideuren
- Badmeubelen
- Keukens
- Winkelinrichtingen
- Kantoormeubelen

Van Herpt
LEKKERS OP Z'N BEST

Beemsterkaas	Salades
Fijne Vleeswaren	Noten & Bonbons
Brood & Banket	Zuidvruchten
Paté's	Reform & Dieet

Van Herpt Specialiteiten/Reform
Grotestraat 134, 5151 BN Drunen
tel. 0416-372497